

Світлана Мельник, Марія Якубовська
Одеський національний політехнічний університет
Одеса, Україна

ІНТЕРНЕТ ЯК СПЕЦИФІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДОКУМЕНТА

Статтю присвячено дослідженню мережі Інтернет як специфічного документного середовища. У роботі запропоновано робоче визначення поняття «Інтернет-документ», розглянуто класифікацію Інтернет-документів, схарактеризовано структуру Web-документа, а також накреслено перспективу подальших досліджень документної комунікації у всесвітній павутині.

Ключові слова: Інтернет, документ, Інтернет-документ, документне середовище, Web-сторінка.

Інформація та інформаційні технології є основним чинником розвитку сучасного постіндустріального суспільства. В умовах повсюдної інформатизації неабиякої цінності набувають інформаційні ресурси, під якими в широкому сенсі терміна розуміють усю накопичену людством інформацію. Потужні масиви інформації зосереджені в традиційних інформаційних системах суспільства – бібліотеках, архівах, музеях, а також в нових, зокрема глобальній мережі, що виникла унаслідок стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і вмістила колосальний обсяг інформації.

Як відомо, Інтернет – це сукупність безлічі незалежних комп'ютерних мереж, які охоплюють практично всі країни світу. Застосовані в ній ресурси дають змогу створювати різноманітні електронні інформаційні масиви і використовувати їх без особливих просторових та часових обмежень. Все це робить всесвітню павутину унікальним інформаційним середовищем.

Сучасний підхід до визначення поняття документ дозволяє розглядати мережу Інтернет як особливе документне середовище. Так, у документознавчій науці під поняттям документ розуміють

«інформацію, закріплену певним способом, винайденим людиною, на матеріальному носії у стабільній знаковій формі для її передачі в просторі та часі» [3, 2-3]. Це дає підстави уналежнити Інтернет-ресурси до документованої інформації.

Характеризуючи глобальну мережу як інформаційне та документне середовище, можемо виділити такі її особливості:

- загальнодоступність інформації (швидке і переважно безперешкодне отримання/розміщення інформації будь-якого характеру);
- універсальність і відносна простота Інтернет-технологій (можливість створення і розміщення в мережі різних за рівнем складності ресурсів, які містять текстову, графічну, звукову, відео інформацію);
- безконтрольність та відсутність будь-якої цензури (зумовлена самою «природою» Інтернету; це система, що розвивається самостійно);
- надоперативна комунікативність (утілюється в неабиякій швидкості розміщення актуальної інформації);
- динамізм подання інформації (передбачає постійне оновлення Інтернет-ресурсів, їх міграцію в межах мережі чи зникнення).

Усі перелічені особливості безпосередньо впливають на розміщені в глобальній мережі ресурси.

У процесі дослідження Інтернету як документного середовища особливі труднощі виникають із визначенням та класифікацією Інтернет-документів, оскільки інформаційні ресурси мережі надзвичайно різноманітні. За способом фіксації інформації – це електронні або електронно-цифрові документи, тобто створені людиною засобами електронно-обчислювальної техніки. Однак Інтернет-документ, порівняно з електронним має кілька відмінностей, серед яких ключовою є його мережевий характер. Зважаючи на такі особливості, Інтернет-документ в широкому сенсі пропонуємо визначати як документ, створений людиною за допомогою засобів

електронно-обчислювальної техніки для розміщення та функціонування в глобальній мережі Інтернет.

Наразі не існує загальновизнаної класифікації Інтернет-документів. Дослідники пропонують різні варіанти. Так, Е. В. Боброва поділяє Інтернет-документи на дві великі групи:

1. Документи, створені самою людиною з допомогою певного програмного забезпечення. До цього типу належать, наприклад, Web-сторінки, повідомлення електронної пошти тощо.

2. Документи, що автоматично виникають у процесі функціонування спеціальних програм, написаних людиною. До цього типу можна уналежнити лог-файли (реєстри), у яких зазначено відомості про роботу мережі і окремих комп'ютерів [1, 108-109].

Е. В. Злобін пропонує більш детальну класифікацію. До Інтернет-орієнтованих документів учений зараховує електронні листи і схожі з ними за формою матеріали телеконференцій або груп новин, матеріали прямих он-лайн дискусій, матеріали спілкування з використанням гаджетів, домашні сторінки і сайти [2, 17].

Найбільший інтерес серед Інтернет-документів породжують Web-сайти, оскільки нині вони є найпоширенішим варіантом презентації інформації в глобальній мережі. Web-сайти складаються з Web-сторінок, які пов'язані зі спеціальною адресою і є логічною одиницею мережі. Саме Web-сторінку, на наш погляд, слід розглядати як зразок Web-документа.

Web-сторінки вирізняються різноманіттям змісту і зовнішнього оформлення, мають низку специфічних рис, притаманних їм як документам особливого типу.

Головними особливостями Web-сторінок є гіпертекстова організація інформації, можливість використання засобів гіпермедіа та інтерактивних елементів. Гіпертекстова організація інформації передбачає наявність у документі спеціальних електронних покажчиків – гіперпосилань, які дають змогу користувачам швидко і в довільному порядку переміщуватися всередині документа або від

одного документа до іншого. Засоби гіпермедіа дозволяють «оживляти» документ, пов'язуючи його з графікою, фотографіями, аудіо та відеозаписами. Інтерактивні елементи – це елементи, що реагують на певні дії користувача. До найпоширеніших інтерактивних елементів Web-сторінок належать поля, кнопки, списки тощо. Вони дають змогу користувачеві взаємодіяти з web-документом аж до моменту віднайдення необхідного змісту. Усі перелічені особливості неможливо зберегти при перенесенні на традиційний паперовий носій. Тому Web-документи у всій повноті можуть існувати тільки в електронному вигляді в межах мережевого простору.

Зовнішній вигляд Web-сторінки та гіпертекстові зв'язки задаються з допомогою мови HTML, команди якого зберігаються в файлі html. Якщо Web-сторінка містить лише текстову інформацію, її файлова структура обмежується єдиним html-файлом. Однак найчастіше в оформленні і змісті web-сторінок присутня графічна, аудіо чи відео інформація, що потребує використання взаємопов'язаних файлів різних форматів. Таким чином, одиничний Web-документ не завжди може бути ототожнений з окремим файлом, а складає цілий комплекс різних файлів.

Web-сторінки, як і будь-який документ, мають свою внутрішню структуру. У ній виокремлюємо набір типових елементів, що трапляються в тих чи тих комбінаціях у більшості web-сторінок: заголовок, навігаційна панель, власне зміст, дата створення, дата останнього оновлення, відомості про авторів та авторські права, контактна інформація. Означені елементи можна ототожнити з традиційними реквізитами управлінських документів. До специфічних реквізитів уналежнюємо метадані, що описують Web-сторінку в цілому, – унікальну адресу (URL), формати файлів і їх розмір, тип ресурсу та інші.

Найбільш важливою для користувача частиною Web-сторінки є її зміст або, кажучи мережевою мовою, контент. Як уже згадувалося, він може бути простим або складним і містити різнорідну інформацію.

При цьому тематично близькі Web-сайти матимуть, як правило, подібну інформаційну структуру.

Контент Web-сторінок, на відміну від традиційних документів, є потенційно динамічним. Автор ресурсу може в будь-який момент внести до нього зміни. Застарілий зміст або знищується, або переводиться в архів як зміст іншої Web-сторінки. Найбільш яскраво така властивість проявляється на новинних сайтах, коли зміст однієї і тієї ж Web-сторінки може оновлюватися щодня або й частіше. Подібний динамізм породжує проблему збереження Інтернет-документів.

Таким чином, Web-сторінки є основними документними ресурсами мережі Інтернет. Це унікальні комплексні документи зі складною інформаційною, логічною, файловою структурою. Специфіка Web-сторінок та інших Інтернет-документів зумовлена особливостями глобальної мережі, у якій вони виникають і функціонують. Тож, закономірним буде подальше вивчення мережі Інтернет як особливого середовища функціонування документів.

Література

1. Боброва Е. В. Інтернет-документ как объект архивного хранения / Е. В. Боброва // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». – М. : МГУ, 2000. – № 26/27. – С. 105–112.

2. Злобин Е. В. О некоторых проблемах классификации и описания электронных документов как исторического источника / Е. В. Злобин // Круг идей: электронные ресурсы исторической информатики: Труды VIII конференции Ассоциации «История и компьютер». – М.; Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2003. – 219 с.

3. Кулешов С. Г. Про значення поняття «документ» / С. Г. Кулешов // Бібліотечний вісник. – 1995. - № 1. – С. 1–4.